

Izhaja od 4. jutraj.

Stane mesečno Din 25 —; za inozemstvo Din 30 —; neobvezno.

Oglas po tarifu.

Uredništvo

Ljubljana, Knažičova ulica šte. 5/1. Telefon šte. 72, ponoči tudi šte. 24.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko

Upravišтво: Ljubljana, Prešernova ulica št. 54. — Telefon št. 35.

Inseratni oddelek: Ljubljana, Prešernova ulica št. 4. — Telefon št. 492

Podružnici: Maribor, Barvarska ulica št. 1. — Celje, Aleksandrova cesta.

Račun pri poštnem ček. zavodu: Ljubljana št. 11.842 - Praha číslo 78.180. Wien, Nr. 105.841.

Ljubljana, 21. septembra.

Frapantno je, s kako fanatično trmoglavostjo išče v zadnjih letih italijanska politična javnost sleherni priložnosti, da se razburji nad kakim vnanjopolitičnim problemom. Tudi največji navidez je moral uvideti, da delajo v Rimu dosledno na tem, da nahujskajo svoje prebivalstvo zjad na tega, zjad na onega svojega sosedu, razpaljujejo z različnimi visokozvenečimi tiradami publiko v Italiji in s pretinjami na vse strani ustvarjajo vtis, da se nahaja tretji Rim tik pred najslabšejo epoho svoje zgodovine. Italija se veča in širi, se vzpenja navzgor in kakor v zavesti preobilice svoje moči gleda okrog sebe, na koga naj se vrže najprej, da pokaže in dokaže svetu svojo silno silo.

Dokler se niso bili urejeni odnosi do Jugoslavije, ko še ni bila določena meja med obema državama niti urejena razmerje glede prometa, trgovine in drugih odnosov z jugoslovenskim sosedom, je obvladovala napetost italijansko javnost na to stran. Baš ko je ta problem stopal v svojo zaključno fazo, donahujejo vzpričo naše slabosti Italiji velike prednosti, je prevzel fašizem v roke krmilo Italije, smatrajoč se poklicanega, da jo povede do nezasišane veličine. Odslej je iskal Mussolini in njegov štab višjih ciljev in večjih ter težnejših nalog, vrednih nastajajočega silnega imperija.

Pojavil se je sredozemski problem. Mussolini je opozoril nanj vse svet in samozavestno pokazal na Italijo, ki da je poklicana, da prevzame v Sredozemskem morju vodstvo sama in dovoli ostalim narodom, gospodujočim doslej, kvečjemu še skromen delež ob strani. Z velikim pompom je naglašal zvezo s Španijo in nemogoče je bilo, da bi v Franciji ne postali pozorni. Razmeroma nedolžni incidenti z Nemci ob gornji Adži so mu bili povod, da je z vsvo vešhencem vrgel bojno grožnjo preko Alp in izzval celokupno nemstvo. Niso se še pomirili prenapetosti na obeh straneh Alp, ko še je Mussolini že odpejal v spremstvu močnega vojnega brodoma v Libijo, kakor da gre na slavno ekspedicijsko vojno; govori, ki jih je vrgel med slavljeno italijansko publiko, so razodevali zopet isto zamisel: Sredozemsko morje je italijanska domena in ob njem si bo tretji Rim zgradil svoj kolonialni imperij. Znova je postal svet pozoren: kdo naj se prestraši diktatorjevih pretentiv, zoper koga se brusiti meč? Zopet je postala Francija pozorna in Turčija se je zares prestrašila in je na vrat na nos sklenila z Angleži sporazum, odrekajoč se Mosul, za katerega se je trgovaško vlekla sedem let, samo da dobi proste roke ob Egejskem morju in Levantu. In Pangalos je te dni izdal — če ni vse le farsa, — da je zares nameraval naskočiti Turčijo, kar bi bilo mogoče samo v sporazumu z Italijo. Angleži pa so trezno pretehtali zadevo in so z Italijo sklenili pogodbo o razdelitvi Abesinije v gospodarske interesne sfere.

Po porazu Abd-el-Krima se je podpisala pogodba med Italijo in Španijo, ki so jo zopet v Franciji vzeli na znanje s precejšnjo nervoznostjo. Ni se še polegla ta stvar, ko je razlutil domovno fašistov atentat na Mussolinija. In zopet je nastal silen vršič po Italiji, ta vršič pa je veljal — Franciji. Nemogoče bi bilo misliti si, da upajo v Italiji zares na to, da bi Francija nastopila zoper italijanske emigrante samo zato, ker so nasprotniki fašizma. Francija je vedno gostoljubno sprejemala politične begunce iz najrazličnejših držav in jim dovolila povsem svobodno življenje na svojem ozemlju, pa tudi če je bila s temi državami v najbolj prijateljskih odnosih. Nikakih razlogov ni, zakaj bi se delala izkima ravno napram italijanskim beguncem. Fašisti dobro vedo vse to in tudi vedo, da bi bilo mogoče zahtevati uslug od francoske vlade v slučaju, da bi navedle konkretne podatke o zločinških stikih atentatorja in emigrantov v Franciji. V tem smislu so sestavljeni tudi francoski odgovori na nesmiselno italijansko ogorčenje. Ker pa Italijani tega ne storijo, je nemogoče ubraniti se vtisa, da jim gre za nekaj drugega, nego za emigrante, da kratkoma potrebujejo ogorčenja zoper Francijo. Zdi se, kakor da hoče fašizem pripraviti Italijo, da bi uvidela, kako hude sovražniške ima in kako se je treba pripraviti na težke naloge, ki jih prinaša bodočnost in katere da bo mogel rešiti samo fašistovski duh.

Ali res misli Italija na avanturo s Francijo? To vprašanje se vsiljuje samo od sebe, ko človek zasleduje neprestano se ponavljajoče napihanje fašistične države. Ali res čaka samo prilike, da pokaže inozemstvu svojo dozdnevno fizično premoč, o kateri so črne srca menda zares prepričane? Tako preizkušnja se je včasih obnesla, ali dostikrat se ni obnesla, vselej pa je pomenila igro z opasnostjo. V naši dobi se sklepajo širom Evrope prijateljske pogodbe vse vkrizem, vse v duhu Locarna, ali Italija kakor da je poklicana baš za nasprotno. Ali smatra zares vznemirjanje Evrope za svojo sodobno nalogo?

G. Uzunović smatra, da je vse v redu . . .

V razgovoru z novinarji je demantiral vse vesti in govorice o težkočah v vladi in o nevdzdržnosti sedanjega položaja. — Nasprotno v vladi in med obema RR vlada najlepša harmonija in zadovoljnost.

Beograd, 21. septembra, p. Protj večeru je sprejel ministrski predsednik Uzunović predstavnike tiska, da jim poda obljubljene izjave o političnem položaju. Predsednik vlade je takoj izjavil, da nima ničesar, kar bi povedal, da pa bo drage volje odgovarjal na stavljena vprašanja.

Na vprašanje, kaj je z verzijami o spremembi v vladi, je odgovoril Uzunović: »Ne vidim razloga za kakršnokoli izpremembo, o katerih govore zadnje dni razne in številne kombinacije, o katerih Vi vsi pišete, čeprav niso točne ali nimajo kakršnekoli verjetnosti in možnosti. Osnova politike, ki je podlaga, na kateri je zasnovano sodelovanje med Narodno radikalno stranko in Hrvatsko seljaško stranko, ostane neizpremenjena. Zato tudi ni vzroka za kakršnokoli politično spremembo, ali pregrupacijo ker obstoja med obema političnima strankama popolno soglasje v vseh vprašanih skupne politike. Parlamentarna moč teh dveh strank je tako velika, da ni vzroka, da bi kogarkoli povabili k sodelovanju. Reči moram, v kolikor utegne imeti ta stvar zvezo z mojimi akcijami, da ni ničče povabilen v kakšno razširjenje vlade. Mislim, da ni umestno, da poedine stranke in prvaki čisto ponavljajo na shodih in v časopisju, da smo jih povabili k sodelovanju. Pri tej priliki hočem to naglasiti in povdarjam, da, dokler dve dovolj močni stranki harmonično sodelujeta pri izvedbi zasnovane politike in delovnega programa, ni povoda, da bi iskali okrepitve.«

Vaš dopisnik je tu opozoril ministrskega predsednika, da je naglašal »dve stranki«, dočim tvori vladno večino troje strank, namreč radikali, radičevci in nikičevci. G. Uzunović je odgovoril: »Gospodje izgubljajo izpred oči, da se

tudi skupina poslancev iz kluba dr. Nikića

imenuje »Hrvatska seljačka stranka« in da zasleduje isto politiko, kot jo je vodila pred razkolom. Ako stoji stvar tako, ne vem, zakaj se od dne do dne vedno kritičneje spremlja delovanje vlade in da jo nekateri po tem delovanju sodijo. Kombinacije naj se rezervirajo za trenutke, ko in kadar nastopi, da se napravijo nekaj novega. Nikakor pa ne gre izgubljati časa in delati senzacij, ki so brez podlage. Kakor vidite, je kljub vsem trditvam, da sedanji položaj ne more dolgo trajati, vlada še vedno na mestu in vrši svojo dolžnost že šest mesecev. Zato ima pravico apelirati tudi na opozicijo in javnost, da se vsi skupaj bolj brigamo za delo in za posledice, dokler ni kakršnekoli izpremembe ali vzroka za pričakovane skorajšnje izpremembe. Ako bi bila res potreba po izpremembi tu, bi moral priti s katerokoli merodajne strani upravičen razlog za izpremembo politike. Takega pa ni. Nasprotno, upravičena je potreba politike sporazuma po nadaljevanju sodelovanja radikalov in radičevcev, dokler ima ta politika zaupanje ustavnih faktorjev. In ta politika in današnja vlada imata to zaupanje. Nočem doživeti naše javnosti in tudi ne Vas novinarjev in reči, da so vse verzije in kombinacije brez sleherne podlage in verjetnosti. Zakaj, lahko je mogoče, da jemlje javnost pod verjetnim kombinacijami razgovore, ki jih vodijo poedinci ali politične skupine, ki po svojem političnem ali številčnem značaju nimajo in ne morejo imeti vpliva ne na izpremembo položaja ne na ustvarjanje novih kombinacij.

Ako vseh teh verzij in kombinacij doslej nismo bolj pogosto demantirali, smo storili to zato, ker smo smatrali, da je baš v tem najodločnejši demant in da je čas tisti, ki najbolje leči, tisti, ki ima moč, da najodločnejše demantira. Čas vrši to svojo nalogo in zato ni bilo naših demantiranj. Pustili smo v tem pogledu javnosti proste roke, čim bolj se bliža zopetni sestanek Narodne skupščine, čeprav ji je bil, kakor kaže, rok za skorajšnji sestanek predolg. Hoteli smo počakati in videti.

all sta gospod Pašić in Radić proti sedanji situaciji in vladi. Hočem prepustiti Vaši oceni trditev enega najuglednejših zastopnikov demokratske stranke, ki jo je prinesel neki list, češ, da je sedanja vlada izgubila zaupanje drugega ustavnega faktorja.

Vlada je stabilna in ima zaupanje obeh poklicanih ustavnih činitelev. Mi ostanemo na svojem mestu navzlic vsem težavam, dokler uživamo to zaupanje. S posebnim razpoloženjem čitam, ako se o tem razpravlja kako me bodo vrgli. Vem prav dobro, da se imam v izvrševanju svojih dolžnosti boriti s posebnimi težavami. Na to mesto me nista spravila ne častihlepje, ne vlastiteljnost. Vsa pričakovanja, da bom padel,

spremljam s posebnim zadoščanjem, ki ga ima človek, ki se zaveda, da vrši svojo dolžnost. Vsakdo, ki je na vlasti, ima nasprotnike in proti njemu so tudi zlobni jeziki. Izvrševanje dolžnosti daje posebno moč, ki jo stavljam na razpolago splošnim interesom, ki jim služijo.

Novinarji so vprašali ministrskega predsednika, kaj je z vestmi, da je gospodarski program, ki ga je objavil trgovinski minister dr. Krajač,

naletel na odpor v vladi in da kabinet z njim ne soglašaja. G. Uzunović je odgovoril: »Dr. Krajač sodeluje z odborom ministrov. Podrobna izvedba je bila prepuščena ministru, ki je že podal neke izjave v svojem programu. Zato zankrat še ne želimo o tej stvari govoriti.«

Na vprašanje časnikarjev, ali bo parlament deloval v izrednem zasedanju do 20. oktobra,

ker se sestane že 4. oktobra, zaradi sprejema Čehoslovakov, je odgovoril g. Uzunović, da je to odvisno od prihoda čehoslovških parlamentarcev in nekaterih svečanosti. To vprašanje se bo rešilo sporazumno s klubi in načelniki skupin. Vsekakor ima zbornica v izrednem zasedanju nujno donesti zakone o stanovanjih in centralni upravi. Vaš dopisnik je omenil, da se govori v javnosti, da je Stepan Radić zahteval, naj izpade dr. Nikić iz vlade in da je šel ministrski predsednik

s to misljo tudi na Bled.

Gosp. Uzunović je izjavil: »Pred odhodom kralja v inozemstvo so me presenetile na Bledu številne verzije, ki so jih spravljali v zvezo z mojim potovanjem. Čeprav je moral vsakdo vedeti, da se pri taki priliki ne morejo izvršiti izpremembe in rekonstrukcije, se je vendarle mnogo govorilo in pisalo, da sem predložil na Bledu kralju v podpis tudi nekatere ukaze. »Odkjek« piše še danes, da nisem uspel na Bledu in da nisem dobil podpisov za te ukaze. Ne morem razumeti, kako so mogli kaj takega pisati resni in vplivni ljudje v tako afirmativni obliki, in da so mogli prinesiti tako absurde stvari. Takih politikov morajo vendar vedeti, če sem zahteval od krone podpise v tako važni stvari, kakor je izprememba ministrov in nisem našel soglasja, da bi moral potem vendar iz tega izvajati posledice. Zaupanje ustavnega faktorja je za vsako vlado predpogoj in temelj obstoja. Vsakdo, ki pozna parlamentarno skupuloznost, bi moral s tem računati. Saj vedo, da je odklonitev podpisov na ukaz o spremembi ministra jasev znak vsaj nezadostnega zaupanja in da si noben parlamentarec ne bo pod takimi razmerami upal še nadalje ostati ministri. Ne vem, zakaj mi ti gospodje impuniterj tako parlamentarno neobčutljivost, razen ako me sodijo po nekaterih od svojih iz. l. 1924.« (Tu je gosp. Uzunović aludiral na Davidovičovo vlado.)

Vaš dopisnik je nato opozoril ministrskega predsednika, da je Stepan Radić večkrat izrecno zahteval,

naj dr. Nikić izstopi iz vlade

in ga je vprašal, ali bo to imelo kakšno posledice. Gosp. Uzunović je odgovoril: »Citat sem, da je gosp. Radić danes vse to demantiral.« Novinarji so se nasmehnili in povedali ministrskemu predsedniku, koliko je dati na Radićeve demantije. Gosp. Uzunović je nato izjavil: »Odločno izjavljam, da s takimi ali podobnimi zahtevami g. Stepan Radić ni stopil pred mene.«

Na nadaljno vprašanje, kaj je z vestmi, da pojde gosp. Uzunović v Cavtat, poročat gosp. Pašiću, je odgovoril ministrski predsednik: »Povratek gosp. Pašića v Beograd je treba pričakovati že pred sestankom Narodne skupščine. Jaz ne vidim potrebe, da bi šel v Cavtat b gosp. Pašiću. Ustvarjanje kombinacij se ne sme imputirati g. Pašiću.«

Počakati moramo, da se gosp. Pašić povrne.

Mislim, da bo njegov povratek le okrepil sedanjo vladno kombinacijo in da bo razblinil vse ono, kar ee je doleje v tej smeri vsled nezadostne poučenosti vezalo na ime in namore gosp. Pašića, ki je za radikalno stranko taka avtoriteta, da nima potrebe obževali z njo drugače, kakor je navajen in kakor mu je kot šefu stranke in predsedniku kluba mogoče. Naglašam, da je g. Pašić pri najboljšem zdravju in da se je po izjavi gosp. Trifkovića celo zredil.«

Novinarji so vprašali ministrskega predsednika, kaj je na vestoh o predstoječi rekonstrukciji vlade.

Gospod Uzunović je odgovoril: »Vidite, prazni sta dve ministrištvu, pravde in za vere. Ali se bosta ti dve mesti zasedli brez ozira na predstoječo redukcijo ministrstev po zakonu o centralni upravi, ni za sedaj aktualno, kakor tudi ne takozvano vprašanje ministra dr. Nikića. (Neki novinar je tu dostavil: »Kamen spodnike.«) Ne, on ni kamen spodnike. Ako in kadar bo prišlo to vprašanje na površje, se bo rešilo v soglas-

ju med vladnima skupinama, med katerima obstoja popoln sporazum. Čeprav je to vprašanje notranja zadeva vladnih skupin, je vendarle politično, a kljub temu ni pripisovati tako velike važnosti, da bi pomenilo kamen spodnike. Vse skupine, razen one g. Pribičevića, zahtevajo izpremembo delovne vlade. Nobena vlada ni brez napak in hrb. številčno smo dovolj močni. Zato nimamo potrebe po razširjenju z drugimi skupinami. Ako ena ali druga skupina iz opozicije soglašaja z našim programom, naj nas podpira iz opozicije z dobrohtnim vplivanjem na reševanje političnih in gospodarskih razmer. Zato ne vidim vzroka za njihov vstop v vlado.«

Na vprašanje vašega dopisnika, kaj misli o akciji g. Pribičevića,

je odgovoril ministrski predsednik: »Akcija g. Pribičevića, ki gre za tem, da se razpiše nove volitve, je zelo intenzivna, a je njegova stranka v tem izolirana. Razumljivo je, da polaga g. Pribičević vse svoje nade na volitve, od katerih pričakuje mnogo uspeha. Mi pa mislimo, da pri taki množini

posla, kot ga ima sedaj Narodna skupščina, ni mogoče misliti na nove volitve.

Nočem reagirati na vsakdanjo pisavo organa Samostojne demokratske stranke, ki smatra, da bi bilo za našo državo najbolje, da bi radikalna stranka razpadla, da bi izginila, češ da je stara stranka in da se je preživela in da ne more več državi koristiti. Starost kake stranke je kaj drugega kot starost ljudi. Radikalna stranka je velika stranka, ki kljub mnogim osebnim sporom in raznim mišljenjem ne more razpasti. V Evropi je mnogo starih strank, ki so se modernizirale in koristijo svoji državi. Radikalna stranka ni nikaka povojna stranka, ki se je formirala na sprehodu do Sarajeva (tu je g. Uzunović aludiral na fuszijo demokratske in muslimanske stranke) in se ni deketiralo od zgoraj spajanje različnih in heterogenih strank.« G. Uzunović smatra, da tudi v SDS vsi ne soglašajo z govori g. Pribičevića in s pisavo »Reči«. Min. predsednik se je končno ljubezljivo poslovlil od novinarjev, ki po tem razgovoru niso nič bolje informirani o pravnem stanju stvari, nego so bili prej.

Politično zatišje v Beogradu

Položaj ministra Krajača omajan, ker je kompromitiral vladno akcijo za saniranje gospodarskih prilik. — Finančni odbor v tvornici za svilo v Pančevu.

Beograd, 21. septembra p. V prestolici je bilo danes zaradi praznika Male Gospojne popolno politično zatišje. V Narodni skupščini ni bilo nobene seje odborov. V min. predsedništvu je imel predsednik vlade Uzunović resortne konference z ministri za socialno politiko Simonovičem, za promet dr. Jovanovičem in za notranje stvari Maksimovičem v radikalnem poslanskem klubu je bilo danes precej živahno.

V političnih krogih še vedno razpravljajo o raznih kombinacijah, ki so na dnevnem redu. Kot najresneje imenuje kombinacijo s predsednikom Narodne skupščine Trifkovičem, ki naj bi bil po želji Pašića naslednik sedanjega predsednika vlade Uzunovića. Pašićevci danes odločno demantirajo vesti, po katerih je g. Pašić zopet zbolel.

Kakor se splošno govori v političnih krogih, je stališče trgovinskega ministra dr. Krajača zaradi njegovega famoznega načrta o saniranju gospodarskih prilik precej omajano in se vesti o skorajšnji izpremembi v vodstvu trgovinskega resorta trdovratno vzdržujejo. Vladni krogi so silno huđi na g. Krajača, češ da je celo vlado s

svojim komuniquejem blamiral ter njeno akcijo za saniranje gospodarskih prilik kompromitiral. Medtem se v beograjskih listih nadaljuje tragikomična polemika in g. Krajač se zagovarja z novimi komuniqueji, ki pa njegovo situacijo le še bolj slabšajo. Danes se ves Beograd smeje obširnim njegovim računom o tem, koliko kave in čaja popijejo uradniki po nepotrebnem. Baje so tudi radičevci napravili križ čez g. Krajača.

Fin. odbor je imel za danes popoldne na dnevnem redu pregled državne tvornice za svilo v Pančevu. Čeprav šteje 31 članov, se jih je našlo le 5, ki so šli popoldne v Pančevu in pregledali tvornico. Ugotovili so res polno nepravilnosti v poslovanju tako, da se razmere ujemajo s poročilom. Bilance od l. 1924 dalje sploh ni. Kmetje se niso dobili plačila za dobavljene svilene kokone. Zelo velika je škoda tvornice, ker spada v področje dveh ministrstev, trgovinskega in poljedelskega, a nobeno ne rešuje aktov. Poslanci niso mogli dobiti vseh potrebnih podatkov, obljubljen jim pa je, da jih dobi finančni odbor v kratkem pismeno.

Po brnskem zboru čl. nar. soc. stranke

Novo ime stranke. — Živahni komentarji čeških listov.

Praga, 21. sept. s. Dunajski listi obširno komentirajo potek in rezultate kongresa čl. socialistične stranke. Mnogo pozornosti zbujata dejstva, da je za izključitev poslanca Střibnoga in tovarišev glasovalo le 95 od 187 delegatov, 45 jih je glasovalo proti, 50 pa se jih je glasovanja vzdržalo. V debati se je tudi posl. Tučnjš, ki zastopa zelo vplivno krilo v stranki, izjavil proti izključitvi Střibnoga. Rezultat glasovanja je napravil silno mučen vtis, zlasti ko so Střibny in oni delegati, ki so glasovali proti izključitvi, zapustili dvorano. Nedeljski glavni zbor se je vršil ob udeležbi 855 delegatov ter je bil jako buren. O izključitvi poslanca Střibnoga se po štaturih stranke ni glasovalo, temveč je bil sobotni sklep le dostavljen na znanje. Najvažnejši sklep nedeljskega zbora je, da je stranka spremenila svoj naslov »Čsl. socialistična stranka« ter se vrnila k svojemu staremu imenu »Čsl. narodno - socialna

stranka«. Med velikimi ovacijami je zbor sklenil poslati prezidentu Masaryku ter ministru Benešu pozdravne telegrame. Se tekmu dneva je dospel zahvalni odgovor prezidenta Masaryka, ki pravi m. dr.: »Želim zboru uspeha in stranki, da bi brzo in popolno prebolela krizo. Kriza ni nazadovanje in more biti začetek obnovenega življenja. Želim Vam to obnovo v interesu našega političnega življenja in države.«

Tekom popoldneva je prišlo do ostrih konfliktov z grupo posl. Tučnega, ki je končno ob burnih kličih večine: »mej sracta!« s svojimi ožjimi pristaji zapustil zborovanje.

Na koncu sprejeta politična resolucija poudarja, da nar. soc. stranka brezpogojno priznava avtoriteto prezidenta Masaryka. Stranka je bila brez svoje krivde potlačena v opozicijo, a se ne umika sodelovanju z nikomur, kdor hoče iskreno služiti državi.

Odpor proti italijansko-rumunski pogodbi

Rumunska javnost je nezadovoljna z italijansko-rumunsko pogodbo, ki ne jamči Besarabskih mej. — General Averescu o odnosjih s sosedji Rumunije.

Bukarešta, 21. septembra (brž.). Protj pravkar sklenjeni italijansko - rumunski pogodbi se je v rumunskih političnih krogih pojavil silen odpor, tako da je pričakovati skorajšnje premembe vlade.

Bukarešta, 21. septembra. r. Objava rumunsko - italijanske pogodbe je izzvala v rumunski javnosti naravnost konsternacijo. Do poslednjega trenutka so z gotovostjo računali s tem, da bo Italija sedaj ratificirala protokol o Besarabiji. Glasili liberalne stranke »Vitalur« in »Independance Romaine« pišeta, da pogodba sploh nima pravice do obstoja, ker ne garantira rumunskih mej. Brez klavzule o garanciji pomenja pogodba samo oslabljenje položaja Rumunije napram sovjetski Rusiji, ki doslej vsaj ni poznala stališča Italije. Pogodba morda ustreza italijanskim interesom, nikakor pa ne rumunskim. Zal se je našel rumunski ministrski predsednik, da je podpisal tako pogodbo. »Lupta« ugotavlja, da je v besarabskem vprašanju rumunska javnost enotna in da oboja tako pogodbo kot veliko napako. »Cuvantul« napada vlado enako besno in očita ministrskemu predsedniku servilnost. List pravi, da za Rumunijo ni dosegel v tej pogodbi ničesar, ampak je samo služil tujim interesom.

Rim, 21. septembra (brž.). V razgovoru z urednikom glasila ministrskega predsednika Mussolinija je general Averescu izjavil, da se Jugoslaviji ni treba vznemirati radi sklenitve prijateljskega pakta med Italijo in

Rumunijo, ker je že itak vezana z Italijo in Rumunijo s politično in trgovsko pogodbo. Madžarsko in Bolgarijo smatrata Rumunija in Italija za dobri prijatelji. Rumunija je sklenila s Poljsko garancijski pakt o vzhodnih mejah. Edino v vprašanju Besarabije obstoja spor z Rusijo. Nadalje je naglašal general Averescu, da je Rumunija pripravljena proučiti in rešiti vse probleme, ki izvirajo iz aneksije Besarabije, toda ne more pripustiti nikake diskusije o njeni aneksiji, ki je bila odobrena od besarabskega parlamenta, izvoljenega pod rusko upravo.

Sklicanje razorožitvene konference

Zeneva, 21. septembra (brž.) Komisija Društva narodov za razorožitve je sklenila, sklicati mednarodno razorožitveno konferenco do septembra 1927, ako se ne pojavijo stvarne težave.

Madrid, 21. septembra. (brž.) Ministrski svet je sklenil sprejeti povabilo Društva narodov k udeležbi na razorožitveni konferenci.

Mednarodni kongres poštних uradnikov

Pariz, 21. septembra (brž.). Včeraj se je otvoril na Sorbonni mednarodni kongres poštних uradnikov, na katerem je zastopanih 480.000 kolegov.

Naši kraji in ljudje

Važnost cestne gradnje za Posavje

Mnogo se je že govorilo in razmišljalo o velevažni gradnji ceste za Savo, vendar na žalost do danes še ni o tej zadevi nikakih ukrepov. Zdi se mi potrebno, da o tem zainteresiram javnost in na kratko omenim dobrine, ki bi jih s to cesto pridobilo vse Posavje.

Na desnem bregu Save pelje iz Trbovelj do Zagorja ozka vozna cesta, ki pa je tako zanemarjena, da je z vozom nemogoče s kraja v kraj. Od Zidanega mosta do Zagorja torej, je za Savo že cesta, bodisi taka ali taka. Tudi od Save proti Ljubljani se za Savo pripelje. Te ceste je seveda treba močno razširiti in temeljito popraviti. Manjka pa ceste Sava-Zagorje, S tem, da bi se gradila ta zveza med obema krajema, bi se odprli za vse Posavje promet, ki bi bil za prebivalce Posavja velikega pomena.

Kdor se spominja na nekaj plazov, ki so zasuli železnico in zaprlj ves železniški promet na progi Trbovlje-Zagorje, temu je znano, da so bili vsi kraji in to celo industrijski takorekoč odrežani in se je moral vršiti ves promet preko Karlovca, oziroma čez Koroško. Koliko je bilo ob priliki nesreče leta 1917. govora med vojaškimi krogi o važnosti te ceste, kajti trajalo je skoraj tri tedne, predno je bila progta odprta in je bilo mogoče zopet direktno prevvažati vojaštvo na fronto. Brezdvomno je proga Zidani most-Sava ena izmed jako opasnih, zato je cesta za Savo ravno tako važnega pomena za erar, kakor za vse prebivalce teh krajev. Želeti bi bilo, da se tudi vojni faktorji za gradbo te ceste kolikor najbolj zanimajo.

Tudi v trgovskem oziru bi ta cesta mnogo koristila. Trgovci, ki hoče danes prodati blago, se mora posluževati cestnih prevoznih sredstev, da kolikor mogoče izbrbi dragi čas. V Posavju, kjer manjka cestne zveze, je trgovec odvisen od železnice, ki mu odvzamejo mnogo na času.

Nadvsje potrebni so te ceste sejmarji, ki se vozijo iz kraja v kraj in kmetje, ki gonijo živino po nevarnih kozjih stezah za Savo, da pridejo na sejem. Trgovci z živino in mesarji so primorani po ovinkih ure daleč goniti žival, predno pridejo do cilja, kar bi z novo cesto vse odpadlo. Osobito velja to, če gre za posamezne komade in je vagoniranje nemogoče.

Končno bi bilo potrebno omeniti še važnost tujskega prometa. Menda se ne dobi zlepa tako romantične soteske kakor je baš soteska od Zidanega mosta do Save. Izletnikom, turistom in ostalim sportnikom bi nudila cesta krasne užitke in mnogo olajšav. Skratka, cesta za Savo je velikega pomena, zato bi bilo želeti, da se merodajni faktorji kolikor najbolj zavzemajo, da se prične o gradbi te ceste resno premišljevati.

M. W.

Kongres državnih cestarjev v Celju

Kongresa državnih cestarjev, ki se je vršil v Celju 12. t. m., so se udeležili v lepem številu delegati vseh gradbenih sekcij Slovenije. Kongres je obravnaval peča socijalna in gospodarska vprašanja nižjih državnih uslužbencev, posebej še cestarjev v državi in je soglasno sprejel sledeče zahteve, ki se pošljejo Gradbeni direkciji, ministru za gradjevine ter poslanskim klubom:

- 1.) Državnim cestarjem naj se takoj izplačajo zaostali poviški plači, kor je glavna kontrola na to že pristala in je kredit že tudi določen ter so pobutnice drž. cestarji že podpisali. 2.) Upokojencem, ki že več mesecev čakajo na izplačevanje pokojnin, naj se iste takoj začnejo izplačevati, ker so brez vsakih sredstev za življenje. 3.) Vsi državni cestarji naj prejemaajo dežne plašče dobre kakovosti in službeno obleko kot ostali služitelji, v naruri ali denarju. 4.) Gradbena direkcija naj izda enotne službene predpise za vse gradbene sekcije. 5.) »Dužnost putara« naj se prevede na slovenski jezik in prilagodi starim pravicom

državnih cestarjev. 6.) Dopuste do treh dni naj po potrebi cestarja dovoljujejo cestni mojstri sami. 7.) Za celo leto naj volja zakoniti osemurni delavnik pri vseh gradbenih sekcijah enako. 8.) Za napravo gramozna naj se najame potrebno število delavcev; zato naj se krediti za delavce uporabijo v za to določen namen. 9.) Trava ob obronkih ceste naj pri vseh gradbenih sekcijah pripada le cestarjem, ker je za njih stara pravica. Ob obronkih in jarkih ceste naj se trava koski med delovnim časom, ker spada to med delo za snaženje ceste. 10.) Državnim cestarjem naj se prizna in šteje v službeno dobo odsluženi kadriški rok. 11.) Vse deželne ceste naj prevzame v svojo upravo država, deželne cestarije pa naj se prevede po zakonu o državnih uslužbencih v kategorijo služiteljev, da se njih bedni položaj izboljša in eksistenca za starost zasigura. 12.) Vloga Društva državnih cestarjev, ki je bila poslana že dne 1. novembra 1925 pod števil. 137/25 Gradbeni direkciji in ministru za gradbe, katera vsebuje važne zahteve državnih cestarjev, naj se v celoti ugodno reši. 13.) Da se končno urede delovni pogoji, gospodarske in socijalne razmere drž. cestarjev ter položaj naših cest izboljša in uredi, naj ministru za gradjevine predloži parlamentu v zakonjenje nov cestni zakon, ki naj se v osnutku pošlje tudi Društvu državnih cestarjev krajevne SHS v Ljubljani v pretres.

Društvo državnih cestarjev hoče z vso svojo močjo in z vsemi svojimi razpoložljivimi zakonitimi sredstvi delovati na to, da se te zahteve uresniči, kar je tudi v interesu državne uprave.

Dijaška kuhinja v Kranju

Kranj, 21. septembra

Dvaintrideset let že posluje Dijaška kuhinja v Kranju. Koledži lubežni vseh sodelujočih je treba pri taki ustanovi, tega v današnjih časih pač ni treba razlagati. Zelo mnogi, zlasti iz krjanskega sreza, so to razumevanje tudi dejansko dokazali. Med podporniki so najrazličnejši sinovi; naši kmetovalci pripeljejo sami od svojih pridevkov raznih živil, trgovci, obrtniki in uradniki in celo delavci darujejo po svojih močeh v denarju, nadalje župnišča, javne oblasti in zavodi. Vsem tem se je zahvaliti, da deluje ta prepotrebna dijaška ustanova že 32 let nepretrgoma, čeprav je bilo treba marsikatero leto zaključiti račune tudi z deficitom. Tudi letošnji zaključek izkazuje 11.000 Din primanklaja. Vzroki so različni: kmetovalce tarajo davčna bremena, vremenske neogode, majhen in slab pridelek, svojo pomoč je zmanjšalo ministru, veliko županstvo in drugi faktorji, a odbor DK ni mogel odreči ali zmanjšati podpore, ker so bili med podpranci res samo potrebni. Podpranih je bilo spočetka 33, koncem leta pa 28. Tako stoji za novo šolsko leto odbor pred težko nalogo, ker mora pokriti lanski deficit in preskrbeti letošnjim podpirancem zadostno podporo s hrano. Upamo, da bodo vsi dosedanj podporniki z enakim veseljem priskočili na pomoč, pričakujemo pa še novih podpornikov. Blagohotna nakazila v blagu ali denarju naj se pošljejo na odbor Dijaške kuhinje v Kranju.

Dne 4. t. m. je imel odbor prvo sejo za novo poslovno dobo. Sprejeti je moral na znanje prošnjo dr. K. Šavnika, načelnika DK, da ga oprostijo načelnških dolžnosti, katere je tako vzorno vodil od ustanovitve do danes, dolgih 32 let. Župan g. C. Pirč je v kratkih obrisih podal zgodovino Dijaške kuhinje, kateri je stopil takoj po ustanovitvi na čelo dr. Šavnik in ostal v tej funkciji ves čas. Trnjeva pot je bila, a še mnogo težavnejša bi bila, če bi DK ne imela tako vneta in energičnega načelnika. Izreka dolgoletnemu načelniku iskreno zahvalo imenom občine. Dr Šavnik se je toplo zahvalil za priznanje, povdarjal, da ni bil sam med delavci, marveč da je deloval vsakoletni odbor vedno v najlepši harmoniji. Spominjal se je tudi prvega početka, ko sta s sedanjim županom Pircem hodila od hiše do hiše zbirat prve prispevke. Gimnazijski direktor Iv. Košnik je predlagal, naj se dr. Šavnika izvoli za častnega predsednika DK in je bil predlog sprejet z viharim ploskanjem. Dr. Šavnik se je ginenj zahvalil in izjavil, da ostane še nadalje zvest podpornik DK do zadnjega vzdihla.

Pri volitvah so bili izvoljeni: častni predsednik dr. E. Šavnik, poslovedeči načelnik gimn. direktor Iv. Košnik, njegov namestnik sod. svet. J. Gregorc, blagajnik prof. dr. S. Dolar, tajnik prof. M. Kmet, gospodar mag. pharm. Franc Šavnik, odborniki: Pr. Gorjanc, Iv. Kummer, okr. sod. Ivan Nečemar, odvetnik dr. B. Sabotny, bančni ravatelj Franc Pirč in viš. geom. P. Župančič.

Pregled in zaključek radio razstave

Razmera, v katerih živimo, zahtevajo, da se ljudje, ki se udeležujejo v eni in isti stroki, in svrho zaščite svojih interesov združujejo v društva, klube, organizacije itd. Tako imamo danes že razne avtomoto- in kolesarske klube, sportske in šahovske klube, klub esperantistov, skratka razne kulturne, umetnostne in gospodarske organizacije.

Lansko leto je bil ustanovljen v Ljubljani za ljubljansko oblast tudi radio-klub, ki si je predvsem načelno nalogo, da štiti strokovne interese svojih članov in razširja zanimanje za radiotehniko in njeno vedo. Že na letošnjem ljubljanskem velesjemu je razstavil klub v posebni koji aparate in dele ljubljanskih tvrdk in amaterjev. Že ta majhna razstava je žela obilo priznanja. Razstavo v večjem obsegu pa je priredil ob priliki pokrajinske razstave »Ljubljana v jeseni«. Od ljubljanskih tvrdk so razstavili: Fran Bar, Ivaj Bogataj, Brown Boveri d. d., Jugoslovenski Siemens, M. Milinkovič in tovarna za galvanične elemente »Zmaj«. Iz Maribora sta bili zastopani: Gospodarska pisarna dr. Strečko Lajnsič, in tovarna akumulatorjev »Vatra«.

Pripravljena zagrebška tvrdka je v zadnjem trenutku svojo udeležbo odpovedala, ker ji ni došel iz inozemstva naročni material. Tvrdki Bar in dr. Lajnsič sta razstavili prejemne aparate lastnega izdelka in sestave. Videli smo, da so bili prav okusno in dovršeno napravljeni. Tvrdka Bogataj je razstavila prejemne aparate tipa »Siti«, Brown Boveri tipa »Isarija«, Milinkovič tipa »Udaka« in Jugoslovenski Siemens tipa »Telefunken«. Tvrdka »Vatra« v Mariboru je razstavila razne anodne in katodne akumulatorje domačega izdelka, tvrdka »Zmaj«, Ljubljana, pa suhe, kurline in anodne baterije. Prav častno so bili zastopani amaterje. Razstava amaterjev je pokazala, da je radioamaterstvo v Sloveniji visoko razvito in da koraka vzporedno z razvojem moderne radiotehnike. Slovenska zmožnost, pridnost in delavnost so nas zopet utrdile, da prav nič ne zaostajamo za inozemstvom.

Od amaterjev so bili zastopani: prof. André, Beden Fran, Blaganje Janko, Čuček Fran, Delkin Oskar, inž. Eržen Rafael, Hešik Karel, Jaklič Fran., Jakopič Ewald, inž. Kolarič Matko, Kosmač Fran., Mesar Josip, Omota Rudi, Santel Dušan, Schillingger Iv. in Zelenik Volodjin.

Radio klub se je potrudil, da omogoči razstavljalcem sprejemanje radiofonskih prireditvev. V ta namen je montiral na razstavišču 3 antene in sicer: 2 zunanji, visoki in 1 notranjo. Sprejemanje pa vsled teh-

Danes 2 urne predstave ob 4., 7/8. in 10. uri.
Film svetovnega slovesa
„Charleyeva tetka“
8 dejanj smeha in zabave v glavni vlogi svetovni komik vseh komičarjev kralj smeha, neodoljivi **S. CHAPLIN.**
Predstave ob 4. dovoljene tudi mladini.
KINO „DVOR“, Telefon 730. Najmodernejšo kinogledališče Ljubljane
Pride! Veliki pomorski vefilium **„Mi mladi pomorci“**, Ramon Novarro.

ničnih motenj na razstavišču (obrat raznih motorjev in lokomobile) žaj ni doseglo željenega uspeha. Šele po energični intervenciji smo dosegli, da se je dnevno med 3. in 4. uro popoldne ustavil ves električni obrat na razstavišču. V tem času je radio klub namreč organiziral in vodil radiofonsko oddajanje v Ljubljani s pomočjo poskusne oddajne postaje pošne direkcije. Ker je bil razstajeprem na razstavišču zelo slab, se razstavljenci amaterski aparati med razstavo niso mogli oceniti. Ocena aparatov je bila zato določena na 14. t. m., torej po končani razstavi. Stroga, strokovna ocenjevalna komisija pod predsedstvom g. inž. Matka Kolariča in članov g. prof. André, ing. Eržen, prof. Nardin in Stegu je prvo nagrado prisodila g. Jožetu Mesarju za njegov trocevni aparat, posebne konstrukcije. Od 75 dosegljivih točk je dosegel 52. Drugo in tretjo nagrado je dobil g. Ewald Jakopič za svoj »Neutrodyne« aparat s 47 ločkami in trocevni »Reinartz« aparat s 45.2 točkami. Četrto nagrado pa je dobil g. Vojko Zelenik za svoj 4cevni aparat s 44.6 točkami. Nadalje je komisija izrekla priznanje sledečim gg. amaterjem: Beden Fran, Blaganje Janko, Čuček Fran, Delkin Oskar, Jaklič Fran., Kosmač Fran., Omota Rudi in Schillingger Ivan.

Razstava, ki je pokazala današnje stanje radioamaterstva v Sloveniji, je v moralnem oziru popolnoma uspešna in je vzbudila veliko zanimanja in žela obilo priznanja. Bila je to prva večja informacija javnosti, ki je še danes o stvari napačno, ali sploh še neinformirana. Ljubljanski radio klub, ki si je načelno nalogo, da širi zanimanje za radiotehniko in njeno vedo, je ta svoj cilj popolnoma dosegel in je z uspehom razstave lahko zadovoljen.

Porota Maribor, 21. septembra Prekmurski cigani

V noči od velikonočnega torika na sredo je bilo vlomljeno v Halbenrainu pri Radgoni v trgovino trgovca Peišlerja. Tatovi so odnesli iz trgovine 1066 m raznega blaga, obleke in 20 šilingov v gotovini tako, da je imel Peišler škode nad 53.000 Din. Ravno mesec poprej, v noči od 6. na 7. marca pa so v Slovenski Gorci pri Radgoni blizu naše prekmurske meje posestniki Tereziji Deutsch ukradli tatovi 7 ženskih oblek, 11 blaz, posteljno perilo in razno drugo blago v skupni vrednosti 1392 šilingov in 40 šilingov v gotovini. Poleg tega je bilo tedaj izvršenih še mnogo drugih tatvina med Radgono in Čmurekom. Peišler je obdolžil tatvine cigana »Karla«, ki je hodil iz Prekmurja v Halbenrain delat in je vsako

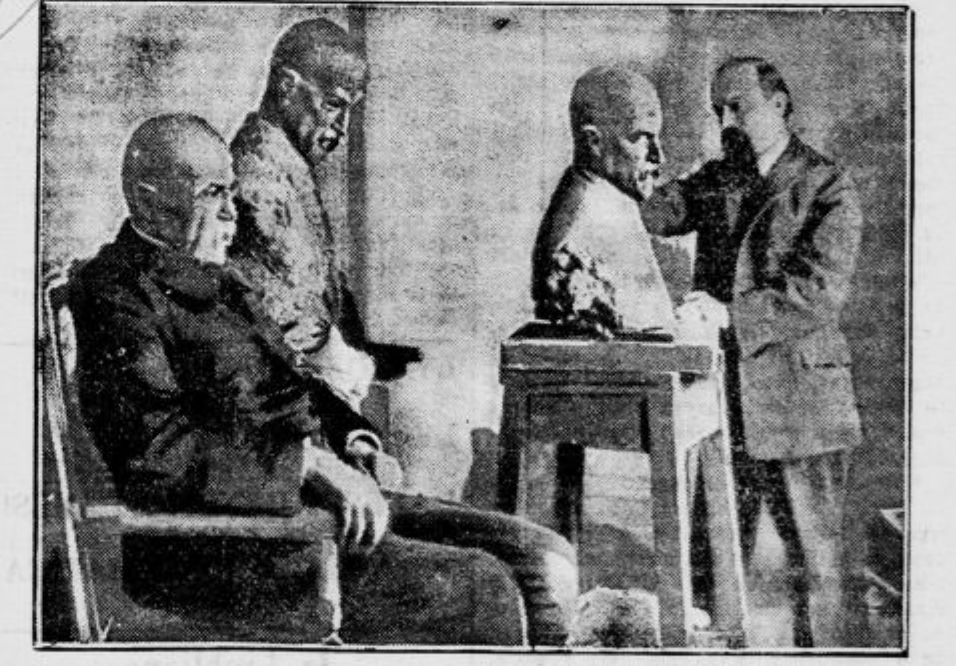
soboto pri njem kupoval in tako poznal razmere pri Peišlerju. Ko so avstrijski orožniki to sporočili našim orožnikom v Cankovo, so ti takoj iznašli v Krašči nekoga Karla Kuzmiča, ki je hodil k Peišlerju kupovat. Pri Kuzmiču so orožniki pri hišni preiskavi res našli nekaj blaga, ki je bilo ukradeno pri Peišlerju v Halbenrainu. Kuzmič je rekel, da je dobil blago od cigana Antona Baranje iz Pertoce v razpodajo. Anton Baranja je za orožnikom najprej priznal, da je skupaj s cigani Mihaelom Cenerjem, Stefanom Kokašem, Karlom Kuzmičem in Stefanom Baranjo okradel kritično noč trgovca Peišlerja. Blago so si baje naslednji dan ob 4. zjutraj v Cankovi razdelili in odšli na vse strani. Drugi cigani so udeležbo tajili in tudi Baranja je pozneje pred sodiščem svoje priznanje preklical. Tekom preiskave pa so orožniki našli pri Kuzmiču še nekaj blaga, ki je bilo ukradeno pri Tereziji Deutsch v Slov. Gorci, in na šipi so izsledili oddise pristov, katere so dali nato daktiloskopično fotografirati na Dunaju in pri tem ugotovili, da je baje en oddis od prsta sredičina cigana Stefana Kokaša. Kokaš in njegovl pajdaši pa dokazujejo po pričah, da so bili ono noč vsi doma.

Razprava je trajala ves dan od 8. do 20. ure. Zaslili so 24 prič, največ ciganov, ki so dokazovali, da so bili obtoženci kritične noči doma in torej niso mogli izvršiti očitanih tatvin v Halbenrainu in Slov. Gorci pri Radgoni. Senatu je predsedoval ss. Oskar Dev, javni obtožitelj je bil dr. Hojnik, zagovorniki dr. Irgolič, dr. Veble in dr. Reisman. Porotniki so glavno vprašanje glede tatvine v Halbenrainu pri trgovcu Peišlerju potrdili z 8 glasovi glede vseh obtožencev, glede vroma pri posestnici Deutsch v Slovenski Gorci, katerega sta bila obtožena le Kuzmič in Kokaš, pa so potrdili le s 7 glasovi in torej njuno krivdno zanikali. Sodni dvor je obdolil Antona Baranja na 3 leta, Stefana Baranja na 18 mesecev, Miho Cenerja na 3 in pol leta, Stefana Kokaša na 3 in pol leta, Karla Kuzmiča na 2 leti težke ječe. Glede tatvine pri Deutschovi pa sta bila Kokaš in Kuzmič oproščena. Po razpravi je številno občinstvo, ki je tudi popoldne napolnilo dvorano do zadnjega kotička, s sočutjem opazovalo ciganke, ki so se dele v hladnem večeru z jokajočo deco po travi pred sodiščem.

Ramon Novarro pride v velikem pomorskem filmu „Mi mladi pomorci“

Pred sodniki

Jure in Urša sta Kopačeva vašcana. Nista zastojn Kopačeva, saj oba rada kopljeta. Med svojima hišama imata grapo, ki jo oba hočeta imeti, čeprav ni vredna počenega groša. Lepega junijskega jutra leta sta oba kosila ob tišti grapi in potem zadela skupaj. Oba sta hotela pokošeno travo spraviti in preprijala sta se, čigava je pest bilk, ki so bile pokošene na meji. Oba sta dvignila grablje; Jure je imel železne, in šele mlad 25letni rdečelčni fant je, tako, da je Urša vedela, da bo zmagana, saj ima že peti križ in njene grablje so bile lesene. Nad grapo se je drla siva vrana in s svojim hripavim krakanjem vzpodbujala bojvnika. Grablje so zaropotale, Jure je napadal, a Urša odbijala. Naenkrat se je Juretu zdelo neumno toleži po grabljah, butnil je raje Uršo po rami; poslednjič je vrnila udarec in zadela Jurčka v nogo, potem pa razljučen odšla. Urša je šla k zdravniku, a Jur se hotel še boriti in komaj so ga obdržale njegove tri sestre, da ni planil za njo. Pred svojo bajto je videl njeno zlomljeno grabljišče, ki ji je odletelo iz rok pri zadnjem udarcu; vrgel ga je čez grapo, pa ravno zadel hčerko Betko, ki je blizu ob meji pada krave. Pred sodnijo se mu zelo čudno zdi, da bo moral 2 dni sedeti in Urši šteti še čez 250 Din. Pravi, da se bo pritožil in seodi še 50 uro navil.

Ivan Meštrovič modelira prezidenta Masaryka.

Kulturni pregled

Gledališki repertoarji

Ljubljanska opera.
Začetek ob pol 2. večer.
Sreda, 22.: »Figarova svatba«. A.
Četrtek, 23.: Zaprto.
Petek, 24.: Zaprto.
Sobota, 25.: »Tosca«. Gostuje baritonist Rudolf Bukšec, D.
Torek, 28.: »Wally«. E.

Sentjakobski gledališki oder
Sobota, 25.: »Hlapci«. Premijera. (Otvoritev vena predstava.) Ob 20.
Nedelja, 26.: »Hlapci«. Repriza. Ob 20.

Sprememba opernega repertoarja. Vesel smrtnega slučaja v rodbini gospe Caletove je potrebna sprememba opernega repertoarja, in sicer se poje »Tosca« z Bukšekom v ulogi Cavaradosaja v soboto in »Wally« v torek za že naznanjeni red lanskih abonmajev.

Mozartova »Figarova svatba« v ljubljanski operi. Nocoj, v sredo ob pol 8. se poje v naši operi Mozartova komična opera »Figarova svatba« pod taktirko gosp. Balatke in v režiji režiserja Knittla. Grofiočo Rosino poje gdč. Zaludova, služkinjo Suzano gdč. Thalerjeva, paža ga. Poličeva, Marcelino gdč. Potučekova, Barbarino pa Ribičeva. Fl-

Plesni večer Mirjane Drag. Janečkove

Soloplesalke v Ljubljani ne najdejo odziva. Prišlo so k nam že prvotrsne plesne umetnice, a operno gledališče je vzhic vsej reklami zevalo od praznote. Pri nas imajo uspeh le ansamblski nastopi plesalcev. Zato tudi gdč. Janečkova ni imela sreče, dasi je dala svojemu nastopu originalen naslov: »meloplastičen večer«. Ljubljančanje so skeptični napram moderni plesni umetnosti; preveč lirčna jim je, problematična, nerazumljiva in — kaj bi tajili! — dolgočasna. Vzgojeni niso zanjo, a se niti odgovoriti ne dajo. Ostajajo rajši doma, ker jim pač to, kar ponujajo novodobne plesalke, ne dela niti toliko zabave, kakor čisto skromni naš domači baletni zbor. Moder-

no plesalke same čutijo, da še niso našle pravega. Te dni sem čital:

»Me stojimo na začetku. Kar smo mogli ustvariti doslej, je ostalo eksperiment. Oblike plesnega izražanja se morajo šele ustvariti, se po dolgem procesu eksperimenta šele kristalizirati. Plesalci smo danes rezevši Nimamo nobene tradicije, nikakih trdnih pravil. Se lahko eksperimentiramo in iščemo: igrati, fantazirati smemo, ker se marsikaj, kar je možno s plesnim jezikom povedati, še ni povedalo. Še vlada velika zmeca na tem polju, pri plesalcih in ocenjevalcih. Dražesten diletantizem se zamenuje s pristnostjo, dobro inscenirane žene gibčnih udov se danes zovejo plesalke. Ne razločuje se niti grobo, niti diferencirano. A tožiti ne smemo. *Nasle delovanje je še premalod, da bi ga ljudje brezpogojno mogli spoštovati.* A boriti se smemo za ples, ki nima le sedanjosti, nego tudi bodočnosti.« (Mary Wigman: Tanz in dieser Zeit. Musikblätter des Anbruch Wien, April 1926.) »Mary Wigman je najmočnejša, najbolj zmogovita soloplesalka novega plesa«, trdi Fritz Böhme. Wigmanova je torej največja avtoriteta v moderni plesni umetnosti. Njeni sodbi se pridružujem docla.

Tudi za gdč. Janečkovo veljajo Wigmanove besede. V ostalem je napisal kritiko o njej že mariborski kritik. Vse, kar je pri-

neslo »Jutro« danes, bi moral samo ponavljati. Venec plesnih slik »Življenje« trpi zaradi premorev, ki jih povzročata menjanje oblek. Se najbolj je ugajal odlomek »Valovi usode«. Najboljši je bil Dvočakov »Slovanski ples št. 3.« Gdč. Janečkova je žela mnogo priznanja ter je prejela troje šopkov. Besedilo »Življenje« je prav dobro krasnoslovil g. Gregorin, na klavirju pa je spremljal plesalko zelo spretno g. dr. Švara. Fr. G.

Sentjakobski gledališki oder otvori v soboto, dne 25. septembra svojo letošnjo sezono s Cankarjevo dramo »Hlapci«. S to predstavo proslavijo Sentjakobčani tudi 50. letnico rojstva Ivana Cankarja. Proslava je morala lani odpasti radi raznih tehničnih zaprek. — V nedeljo 26. septembra se igra ponovi. — Predprodaja vstopnic v kavarni Zalaznik na Starem trgu.

Totedenski repertoar beograjske in zagrebške opere in drame beleži nastopna dela: v Beogradu: Pivkova dama, Coppelia, Bohème, Carmen (z Iličićem), Potera, Pirovanje, Kamela skozi uho živance, Pot okulu sveta, Peg; v Zagrebu: Lakmé, Prodana nevesta, Pivkova dama, Srce iz leca, Svatovec, Stekel pes, Bog maševanja, Aida.
Poljski tenorist na dunajski Državni operi. Te dni je debutiral v Državni operi na Dunaju mlad poljski tenorist Jan Klepura. Pel je z Marijo Jeritzo v Puccinijevi »Tosci«. Po zelo uspešnem debutu je bil

umetnik angažiran za dobo petih let. Prihodnje dni nastopi v Puccinijevi »Turandot«. Kriza dobrih tenoristov je na Dunaju zadnje čase posebno občutna.

Petindvajsetletnica gledališke igrice v Beogradu. Član Narodnega gledališča v Beogradu Jovan R. Antonijević bo praznoval dne 11. oktobra svoj 25letni odrski jubilej v Huzjevici »Notre damis«. Kreiral bo Quasimoda.

Smrt dveh imenitnih literarnih zgodovinarjev. V Pragi je umrl univ. prof. August Sauer, ki je predoval nemško literarno zgodovino na nemški univerzi v Pragi. Njegova specialna stroka je bil Grillparzer. Preminul je tudi Gustav Roethe, redni profesor za germanistiko na univerzi v Berlinu. Roethe je bil tudi predsednik Goethevega društva v Weimarju.

Za največjega ljubereenskega pesnika poleg Heineja proglašajo listi švedskega še živkega modernista, dramatika in poeta Paera Lagerkvista. Njegova ljubezenska lirika baje nima primere v sodobnem svetovnem slovetvu.

Velike naklade romanov v Ameriki. Romani in novele Rexa Beacha so dosegli samo v Zedinjenih državah skupno naklado 3.250.000 izvodov. Lahko si mislimo, s kako napatostjo bere na stotisoče bralcev njegov najnovejši roman, ki ga je izdal pri tvrdki Harper and Brothers. Knjige Beacha so na meji med zabavnim in rapetim, avanzurističnim romanom. Brez posebne psihološke poglobitve so vzbudljivi in vredni branja.

Iz življenja in sveta

Lepa in topla jesen

Letos spomladi so vremenoslavci neverjetno točno označili vreme za prvi dve tretjini leta. Napovedali so radi solnčnih peg velika presenečenja za spomlad in poletje, kar se je na žalost obistinilo. Velika deževja so pripravila ljudi naravnost v obup. Deževalo je nepretrgoma; vode so naraščale, reke so preplavile in navrele preko svojih korit in se razlivalo po obdelanih poljih. Temperatura je bila zlasti v prvi polovici leta nepričakovano nizka. Celo v času žetve so bila vremenska presenečenja vsak dan predurmi in šele po žetvi in mlatvi se je položaj nekoliko izboljšal.

Zato pa je nastopilo proti koncu poletja in v začetku jeseni izredno milo in toplo vreme. Razlagajo si ga na ta način, da je solnčnih peg sedaj konec, vsled česar nastopa vremenska uravnovešenost. Po napovedih meteorologov bo letošnja jesen topla in mila in nas bo odškodovala za vsa razočaranja, ki smo jih morali prenesti na spomlad in v poletnih mesecih. Temperatura se je baš v zadnjem času dvignila, vreme ni niti prehladno, niti prevroče in popolnoma odgovarja zemni temperaturi, ki si jo človek želi v tem letnem času.

Takih septemberskih temperatur kakor letos nismo imeli v Evropi že od l. 1921. torej celih pet let. Še lepša pa je bila v tem pogledu jesen 1919. ko je bila septemberska temperatura naravnost divno visoka. Po vseh izgledih se bo vreme držalo, toplota se bo morebiti še nekoliko povečala in cela srednja Evropa se lahko nada lepega vremena. Momentane izpremembe seveda niso izključene, toda v splošnem je računati z dejstvom, da se bo vreme prej izboljšalo, kakor poslabšalo.

Helij iz vodika

Berlinskemu kemiku Petersu in njegovim tovarišem se je posrečilo dobiti helij iz vodika.

Ce je ta vest resnična, pomeni to odkritje velikanski napredek v moderni kemiji. Bil bi namreč to prvi primer preobrazbe enega elementa v drugega. Učenjaki so že večkrat delali slične poskuse, ki so se pa vedno izkazali za nevdružljive. Peterseve metode pa so baje tako precizne, kontrolirane in natančne, da je pomota skoro izključena.

Procedura izpreminjanja vodika v helij se vrši na ta način, da učinkujejo fino razdeljene kovine kot katalizatorji. Že delj časa so znanstveniki pričakovali, da se jim posreči rešitev problema. S tem, da se je načrt uredil, so potrjena vsa pričakovanja in z mirno vestjo lahko rečemo, da stojimo pred začetkom nove dobe v fiziki in tehniki. Elementi so sestavljeni iz atomov, ki se razlikujejo po številu elektronov. Če se število elektronov izpremeni, je mogoče elemente preobraziti, ker se s tem doseže sproščene energije, katere je komaj mogoče označiti s številkami.

Praktični pomen Petersevega odkritja je zelo dalekosežen. Razume se, da je vest o preobrazbi vodika v helij zbudila velikansko senzacijo. Ker je Peters Nemec, bo prineslo njegovo odkritje predvsem Nemčiji velikanske dobičke. Tudi Nemčija bo sedaj polnila svoje zračne ladje s helijem, kakor so že delali doslej Američani. Helij ima kot polnilo za zrakoplove pred vodikom to prednost, da je mnogo lažji in da ni občutljiv za ogenj.

Draga šala mladega Američana

Neki mladi Američan se je vkrcal na ladjo, da se popelje iz Newyorka v Southampton. Kupil je — zavoljo zabave, je dejal — karto tretjega razreda. Podnevi in ponoči je prebil čas v svoji kabini, zvečer pa je oblekel frak, si nataknil monokel in se podal v jedilnico prvega razreda, kjer si je privoščil razkošno večerjo. Ob neki taki priliki se je pri mizi seznanil z neko damo, ki ji je začel dvoriti. Tretji dan vožnje jo je povabil za naslednji večer na sou-

per, toda usoda mu je prekrizala račune. Zgodilo se je namreč, da so na ladji njegovo goljufijo izpregledali.

Zvečer, ko je baš naročil vino za svojo povabljenko, je prišel k njemu natakar in mu predal bilet, kakršni so v rabi pri brezžični pošti. Toda pisemce je bila le diskretna pretveza, ki se je je poslužil upravitelj ladje, da je elegana zvalil k sebi. Ko je prišel v njegov biro, mu je bilo jasno namigljeno, naj poravnava razliko med tretjim in prvim razredom in naj poplača, kar je pojedel, sicer . . . Upravitelj je imel toliko obzira, da ga ni hotel razkrinkati vpricho njegove spremljevalke. Saljivec se ni dal prositi in je plačal bagatelo — 200 dolarjev (11.000 Din). Še dobro, da jih je imel!

Prepoved tobaka v Ameriki

Američani, ki so v zadnjih letih doživeli za pivce in pijance težak udarec prohibicije, kateri se še vedno niso do dobra privadili, stoje pred novo dilemo. Grozi jim namreč prepoved tobaka.

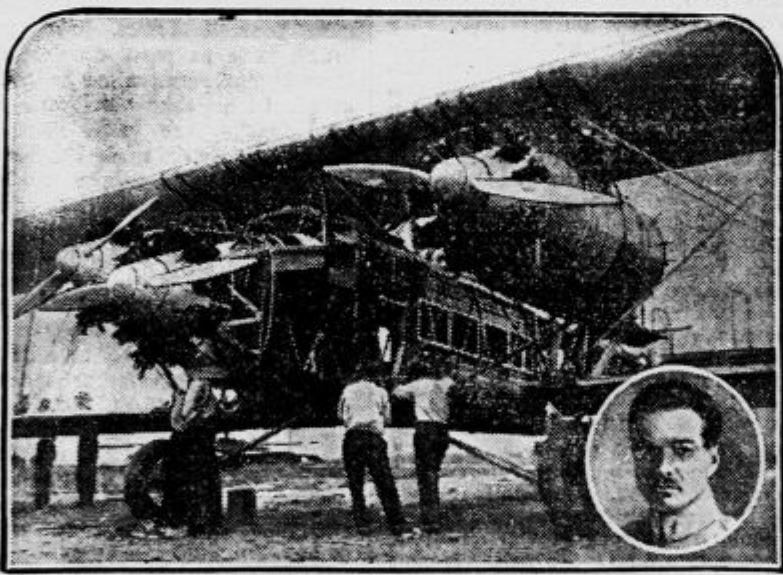
Bliža se namreč nova volilna kampanja in društva in odbori, ki so vztrajno na delu, da ojačajo stališče suhih, so segli še po enem sredstvu da očuvajo svoje ljudstvo fizičnega propadanja: ustanovili so ligo zoper kajenje. Organizacija deluje že danes z velikanskim aparatom in pripravlja predloge za popolnoma izkoreninjenje nikotinske strasti. Seveda stremi za tem, da se njene težnje uzakonijo in šele potem, ko jih odobri kongres, stopijo v veljavo, kajti v Ameriki je državljani svobodni samo dotlej, dokler ga ne začne tlačiti in pestiti država.

Vprašal se bo marsikdo, kaj je pravzaprav povod tobačne prepovedi, ki se pripravlja? Naj sledi pojasnilo z enostavno besedo: ženska. V Ameriki se je namreč kajenje med ženskami tako razširilo, da ogroža prav resno zdravje mladih neporočenih dam, mater in naraščaja. Voditelji kampanje zoper tobak pravijo: »Če zapadejo matere naše generacije nikotinu, je degeneracija ameriške rase sigurna stvar in ljudstvo Zedinjenih držav bo čez noč padlo na pleme druge stopnje».

To stališče je končno tudi pravilno. Kajti kaj pomaga otroku še tako skrbna nega, pravilna prehrana in celo telesna gimnastika, če pride že na svet oslabilen, ker je mati zastupila njegovega organizem, ko ga je še nosila pod srcem! Vsa vzgoja, ki prihaja naknadno, je v primeri s to kardinalno napako malovredna ali celo brez pomena. Nezmernost je nezmernost, bodisi tu

O moja draga, kako te ljubim

bi vzkliznil mož, če bi videl svojo ženko v elegantnem, prilagojenem se jenskem plašču ki jih neprekosljivo izgotavlja tvrdka Drago

K poletu čez ocean. Ponckovo letalo s 3 motorji in 1200 KS, določeno za polet iz Amerike v Evropo. — V medaljonu francoski letalec Fonck, vodja poleta.

am, in ženska, ki hoče podčrtati svojo modernost s cigareto, ne spada v vrsto mater! — pravijo Američani. V koliko imajo prav, bo pokazala življenska praksa prav kmalu. Fatalno pa je to, da bodo kajenje žensk tudi v tem primeru plačali ubogi moški . . .

POZOR! POZOR! Kinogledališča in 1^a bar! Moderna umetnost.

Prvovrstni umetniški filmski ilustrator, prej že v Berlinu Hamburgu, Münchenu sedaj 2 leti delujoč z velikanskim uspehom v Eltine kinu Matica. Na podlagi dolgoletne prakse v muzikalni filmski umetnosti in brezkonkurenčni vstopi s čelo solo točkami dalje kot moderen izvrstni Jazzbandist, se mi posreči vsak film zelo okusno koorirati in oživiti in s tem doseči razprodane predstave. Menjal bi svoje dosedanje mesto 6718 a

Ponudbe prosim na kapeleka Ed. Feršnega Ljubljana, Rimska c. 18/II.

× Tisoč zlatih mark za najboljši članek o lepoti in zanimivostih Dunaja in Nizje Avstrije doma ali v inozemstvu, v kateremkoli jeziku razpisuje Društvo za tujski promet v Avstriji. Članek mora iziti v času od 1. oktobra do 31. decembra, ter mora obsegati vsaj 600 vrst. Oblika mu je lahko navadna člankarska, feljtonistična, novelistična ali celo esejistična. Glavno je, da povdarja naravne lepote Dunaja in Nizje Avstrije ter se opira na pravilne argumente. Na nogo, pisuni! Nagrado bo odločila žirija Društva za tujski promet v Avstriji, kateri bo prideljen tudi član dunajskega novinarskega in pisateljskega društva »Concordia«. Podrobnosti natečaja so na razpolago pri društvu za tujski promet na Dunaju, Museumstrasse št. 1.

× 14 letni oče. Pred dunajskim sodiščem se je moral te dni zagovarjati neki 18-letni mladenič, katerega je tožila njegova bivša ljubica radi alimентов. Fant je postal oče že pred 4 leti, ko mu je bilo jedva 14 let. Imel je najprej čisto nedolžno razmerje z nekim 17-letnim dekletom, ki se je kmalu končalo s fantovim očetovstvom in dekletovim materinstvom. K sreči je mlado dekle svojo zablodo kmalu uvidelo in poročilo nekega trgovca, ki jo je s tem rešil propalosti in bede. Fant pa se je izučil za šoferja in je postal tako nemaren, da je imel radi vzdrževalnine svojega otroka opraviti s sodniki.

× Ose so ga opikale. Švicarski listi poročajo o tragični smrti nekoga neuhateškega drvjarja. Joseph Carrard, še dokaj čil starček petdesetih let, se je podal v družbi s svojih tovarišev drvjarjev v gozd sekati drevesa. Nesrečni drvjar je pri tem nevede stopil z nogo v osje grezdo. V hipu so ga obkrožile razjarjene živali in ga tako opikale, da je bedna žrtev pet minut za tem izdihnila.

× Odkritje Luegerjevega spomenika na Dunaju. V nedeljo 19. t. m. so odkrili na Dunaju spomenik dr. Karlu Luegerju, bivšemu dunajskemu županu. Lueger je bil v pokojni Avstriji na velikem glasu. Izvojen je bil na programu klerikalne stranke, potem ko se je izneveril prvotnemu

LYA
DE
P
U
T
T
I

Miada kri ali LJUBEZEN

Osem delnih ljubezov, str. 8 in 16, vsaka 10. Kolo
sajna rezila. — Izvaja na igri. — Krasicne toskete.

Danes ob 4. pol 6., pol 8. in 9. uri.

ELITNI KINO MATICA, Ticeova 124. Najuglednejši

demokratičnemu programu in se je pokazal hudega nasprotnika Židov. Bil je sin laboranta na dunajski politehniko, Leopolda Leugerja, kjer je obiskoval ljudsko šolo, gimnazijo in končno univerzo. Po poklicu je bil advokat. Za časa njegovoga županovanja se je Dunaj zelo povzdignil zlasti v gospodarskem pogledu. Umrl je 10. marca 1910. Njegov v nedeljo odkriti spomenik je blagoslovil kardinal dr. Piffl.

× London se pogreza. Tla, na katerih je sezidan London, se glasom navedb strokovnjakov pogreza. To dejstvo potrjuje tudi znani angleški geolog in arheolog George Morrell, ki trdi, da se je London od neolitne dobe usedel že za petdeset čevljev, za deset čevljev pa, odkar so stari Rimljani zasedli deželo. Morrell je izračunal, da bodo v 75 tisoč letih vode Severnega morja pokrile dom svetega Pavla

Naša država pred Interparlamentarno unijo

Delovanje naše delegacije. (Izjava šef naše delegacije dr. Velizara Jankovića našememu pariškemu dopisniku.)

Pariz, 18. septembra
Začetkom tega meseca je imela Interparlamentarna unija v Zenevi svojo letno skupščino.

Interparlamentarna unija je organizacija, ki je slično organizirana kakor Društvo narodov. Razlika je samo ta, da predstavljajo Društvo narodov odgovorne vlade, dočim predstavljajo Interparlamentarno unijo parlamenti posameznih držav. Kompetenca Interparlamentarne unije je razvidna iz samega njenega delovanja. Dočim je delovanje Društva narodov dejstveno in učinkovito, je delo Interparlamentarne unije posredno in indirektno. Odločitve in delo Društva narodov imajo svojo sankcijo, dočim nimajo sklepi Interparlamentarne unije nobenih sankcij in služijo samo kot priporočilo vladam posameznih držav.

To pot se je naša delegacija aktivno udeleževala dela Interparlamentarne unije. Ker se muči predsednik naše delegacije dr. Velizar Janković v Parizu, je vaš dopisnik izbral to priliko in ga zaprosil, da mu da nekaj podatkov o delovanju naše delegacije. G. dr. Janković je ljubezljivo sprejel vašega dopisnika in mu je dal te-le informacije:

Začetkom meseca septembra je imela Interparlamentarna unija v Zenevi svoj letošnji sestanek, ki je bil za nas velepomemben. Naša delegacija je imela svoje zastopnike v vseh komisijah in je nastopala v vsakem oziru složno, ne meneč se za strankarsko razdrojenost. V bistvu se je na teh sestankih razpravljalo o tehle vprašanih: Kriza parlamentarizma, vprašanje opija, vprašanje evropske carinske zveze in vprašanje narodnostnih manjšin.

V razpravah o imenovanih vprašanih je kazala naša delegacija veliko aktivnost in je s svojim delom pripomogla k temu, da so bila ta vprašanja pravilno rešena. Z aktivnim svojim nastopanjem je znatno ojačila ugled, ki ga uživa naša država v mednarodni politiki. V komisiji, ki se je bavila z vprašanjem o krizi parlamentarizma, je zastopal našo delegacijo g. dr. Vojta Marinković. Na njegov predlog je bila spreminjena baza, po kateri se je do sedaj vršila anketa pri posameznih narodih, ki so člani Interparlamentarne unije, in je bilo sklenjeno, da naj se anketa v bodoče nanaša na strokovno usposobljene osebe, ki so izven parlamenta, da bi se tako izvedla splošna diskusija o krizi parlamentarizma, ki se javlja v vseh parlamentarnih državah. Dr. Marinković je bil tudi referent te komisije v plenarni seji. Pri diskusiji se je ugotovilo, da je to vprašanje

splošnega značaja in da je baš Interparlamentarna unija v prvi vrsti poklicana, da poišče sredstva za odstranitev te krize.

V komisiji za vprašanje opija in evropskega carinskega sporazuma sem zastopal našo delegacijo jaz. Kot temelj za razpravo je bil sprejet prejšnji predlog komisije, ki je bil pripravljen za washingtonsko konferenco. Z njim se je v prvi vrsti skušala omejiti produkcija opija in vzpostaviti v interesu zdravja celokupnega človeštva učinkovito nadzorstvo nad trgovci z opijem. S tem predlogom se je razen tega hotelo doseči tudi to, da se sklepi prejšnjih ženevskih konferenc iz l. 1924 in 1925 čim najprej podvržejo radikalni reviziji in da se določijo gotovi roki za omejitve produkcije opija. Naši aktivnosti v tej komisiji in podpori angleškega delegata se je posrečilo, da je bil prvotni predlog predrugačeno. S tem smo se izognili, da bi se potom mednarodni pogodbi določevali roki za ustavitve produkcije opija in dosegli, da se je priznal najdaljši rok 15 let, v katerem terminu naj posamezne države potom suverene zakonodaje zabranijo definitivno produkcijo in uporabo predelane opija za pušenje. Kakor je razvidno, se je nam posrečilo izposlovati, da se imenovani termini določajo v posameznih državah potom lastne zakonodaje mesto z mednarodnimi pogodbami.

Kar se tiče vprašanja evropskega carinskega sporazuma, ki bi naj v interesu olajšanja mednarodne trgovine obsegal vso Evropo, je bilo na tem sestanku zaključeno, naj se predhodno poskuša zaključiti regionalne carinske sporazume, kakor tudi medsebojne trgovinske pogodbe na podlagi principa o največjih ugodnostih.

V tretji komisiji, ki je razpravljala o vprašanju narodnostnih manjšin, je zastopal našo delegacijo dr. Laza Marković. Tudi to pot so ta vprašanja sprožili v prvi vrsti delegati Nemčije, Madžarske in zastopniki angleške opozicijske skupine. Dr. Marković se je posrečilo doseči, da je v komisiji prodrlo stališče, da vprašanje manjšin ni čisto pravno vprašanje, marveč da je tudi politični problem. Zlasti je bilo važno, da je bil odbit madžarski predlog, ki je meril na to, da se sprejmejo gotove uredbe glede postopanja z manjšinami. Pri tem je dr. Marković povdarjal, da izpolnjuje naša država z vso skrupuloznostjo vse določbe o manjšinah, podčrtajoč, da so bile vse te določbe sprejete iz dotičnih pogodb tudi v ustavo naše kraljevine.

Milan Grubić

H. G. WELLS: Človečanska pustolovščina

Med vsemi živimi stvarmi, ki jih je ta zemlja rodila, se edini človek bori z usodo. Vse druge živali so poslušne močem, ki so jih ustvarile, in se pasivno podvračajo uničenju, če se te moči izpromene. Edino človek jim gleda v obraz, sluti, da se bliža konec njegovega prijateljstva z Naravo, in išče orožja za obrambo. Poslednji izmed Saturnovih otrok se človek rešuje pogube, ki je doletela vse druge, preganja svojega roditelja iz vseh postojank in posega po svetovnem žezlu. Pred človekom so romala velika in močnejša bitja drugo za drugim v pogin: zgodnje pošasti starodavnih morij, neokretne dvoživke, prizadevajoče si z vsemi silami na kopno; reptilije; teriomorfa in dinosaver, plazivci z netopirskimi krili iz mezozočnih gozdov, ogromni in groteskni prvi sesalci, velikanski lenivci, mastodonti in mamuti; zdi se, kakor da bi jih bil neki sanjač iz dolgega časa oblikoval in trl in metal v stran, dokler končno ni prišel človek, ki je zgrabil za stvarniško pest, hotečo ga zopet izbrisati iz življenja.

Na tem svetu je ni stvari, da bi se tako upirala moči, ki jo je ustvarila,

razen morda človekovega služabnika ognja. Toda ogenj je brez duha; majhna reka ali preokret vetra ga lahko ustavi. Človek ju obide. Če bi bil ogenj človeški, bi gradil čolne čez reke in bi odvrčal vetrove. Ležal in tlel bi v zatočiščih in bi varčeval z gorivom, dokler ne bi postali travniki rumeni in gozdovi suhi. Toda ogenj je delo človeških rok; pred prihodom človeka ni svet nič vedel o njem niti ne na krajih njegovega sedanjega bivanja in ga ni nikoli videl, razen v gorečem blisku ali oddaleč na kakem ognjeniškem vrhu. Človek ga je prinesel v življenski promet kot svetlega, upornega sužnja, da je odganjal prestrašene zveri od njegovega počivališča in da mu je služil kakor pes.

Predstavljajte si, da bi kak potrepljiv razum tisočletja opazoval razvoj življenja na tem planetu, da bi gledal najprej razvoj vseh vrst, nato spopade, prilagoditve, nadvladovanje in izumiranje, in pomislite, kako bi bil priča tega svojevrstnega dramatičnega razvoja redke velike opice v človeštvo. Takemu duhu se spočetka to bitje ne bi bilo moglo zdeti nič več kot ena izmed mnogih inace plavajočega plodnjega ledenca, od katerega bi se razlikovalo le po sposobnosti pomagati si

pri neokretni poti s palico in dajati svoji s kamnom oborožen pesti večjo moč. Sprednji del slike bi bil napolnjen z nosorogi in mamuti, z velikimi čredami prežvekovalcev, z dolgozobimi levi in ogromnimi medvedi. Nato bi bil opazovalec kmalu videl pri oni neznatnejši vrsti neko čudno naraščanje spretnosti in nenavadno razumnost, ki bi rastla za njenimi očmi. Opazil bi bil v tem bitju nekako sposobnost, ki je ni poprej pokazala še nobena žival, sposobnost — napraviti se neodvisnega od klimatskih pogojev in od spremembe letnih časov. Če ni bilo med drevjem in skalovjem bivališč, si je jela ta čudna nova vrsta sama graditi zatočišča. Če je bila hrana neredna, si jo je pomnožila. Pričela se je širiti iz svojih prvotnih okolišev, usposablajoč se za nove potrebe; zapuščala je gozdove, udirala na ravnine, sledila rekam navzgor in navzdol in je kmalu nosila dim svojih ognjev kakor zavojevalno zastavo v zimске puščave in na zemeljske višine.

Prvi naskok človeka je moral biti primeroma počasen, prvi napredek je zahteval dolga tisočletja. Pridobil je korake po majhnih stopinjah. Veliki korak od divje razpršenosti zgodnje kamnite dobe do prvih mest, ki je za zgodovino prazen presledek, bi se zdel

onemu tihemu opazovalcu, merjen z merilj astronomije in nastajanja ter propadanja plemen, rodov in vrst, skoro trenutek. Zahteval je morda tisoč generacij ali kaj takega. V tem presledku je človek prešel od živalske pokornosti k klimatičnim in vremenskim prilikam in svojim lastnim instinktom, od življenja v majhnih, kakih dvajset glav broječih družinskih skupinah, od življenja po omejenih ravninah rodovitnih dežel do trajnih naselbin, do življenja v rodovih in narodnih skupinah in do pričetka mest. Razprostrl se je v tem kratkem času preko velikih planjav zemeljske površine in se je prilagodeval na eni skrajnosti arktičnemu, na drugi pa tropskemu življenju. Iznašel je plug in ladjo in si je podvrgel večino domačih živali. Pričel je premišljevati o početku sveta in o skrivnostih življenja. K ustnemu izročilu je prišlo zdaj še pismo s svojim trajnim pričevanjem in človek je že gradil ceste. Kvečjemu petsto ali šeststo sledečih generacij ga privede do nas samih. Mi sami priplovamo pred oči onega opazovalca kot trenutno vtelesenje tega večnega bitja — Človeka. In za nami pride . . .

Tu zagrinjalo pade. Čas, v katerem se rodimo, živimo in umiramo mi, katerih duhovi se sreču-

jejo v tem pisanju, bi bil za onega namišljenega opazovalca samo trenutna faza v osvobojevanju gomazečega človeštva od starih odvisnosti. Zdel bi se mu faza nečuvno hitre izpremembe, zaprosranitve in izpopolnitve. V tem poslednjem perišču let je elektrika prenehala biti zanimiva igrača; sedaj prevzela polovico človeštva na njegovih dnevnih potih, razsvetljuje naša mesta, da zatamnjujejo luno in zvezde ter nam dovaža v uporabo kakih dvajset doslej neslutnih kovin. Povzpemo se na tečaj naše oble, plezamo na vsako gorovje, plavamo po zraku, preizkušamo, kako obvladati malarijo, ki jo je naše belo pleme prineslo iz tropskih krajev in kako izvititi želo stoterim takim pomočnikom smrti. Naša stara mesta so bila nanovo zgrajena iz marmornih gradov; velika nova mesta, ki nastajajo, se lahko kova s njimi. Zdelo bi se, da človek ni bil še nikoli tako različen zaposlen in vztrajen; in nikjer ni kakega znamenja, da bi izžarevanje njegovih energij lahko naletelo na kako neudarno oviro.

In ves ta trajno pospeševani napredek ima izvor v oživetju in v porastu človeškega razuma in v njegovih okrepitevju z govorom in pismom. Vse to je prišlo navzlic divjim instinktom, ki de-

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

LJUBLJANA, Prešernova ulica 50 (v lastnem poslopiju).

Obrestovanja vlog, nakup in prodaja vsako vrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, porzna naročila, predjuni in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic ter nakazila v tu- in inozemstvo safe-deposits itd. itd.

Sokolstvo

Po sezoni

Za letos lahko smatramo sokolsko zletno sezono kot zaključeno. Sicer se bo mogoče vršil še kak javni nastop kaknega društva, ki iz raznih vzrokov ni prišlo dosedaj na vrsto, vendar velika večina društev ima svojo nastopno dobo za letos za seboj. — Bil bi smelo letos priti po večini bolj pripravljenim javnim telovadbam od lanskega leta. Resnica je sicer, da je v prvi polovici nekaj nedelj pokvaril dež, vendar pa po poročilih, ki jih imamo, prizadeta društva ne spadajo med slabša — vsaj so pa po drugih javnih telovadbah krepko sodelovala in pomagala. Telovadsko je bilo l. 1926 precej naporno za vse kategorije, kar se tiče prostih vaj. Veljale so poleg obilnatih praških zletnih vaj, ki same na sebi zahtevajo poleg okretosti tudi dobrega spomina in vztrajne veže — tudi še posebne jugoslovenske vaje, kar je bilo odlično preveč. Zato v mnogih župah ni bilo onega številca javno nastopa, ki jih imamo, prizadeta društva ne spadajo med slabša — vsaj so pa po drugih javnih telovadbah krepko sodelovala in pomagala. Telovadsko je bilo l. 1926 precej naporno za vse kategorije, kar se tiče prostih vaj. Veljale so poleg obilnatih praških zletnih vaj, ki same na sebi zahtevajo poleg okretosti tudi dobrega spomina in vztrajne veže — tudi še posebne jugoslovenske vaje, kar je bilo odlično preveč. Zato v mnogih župah ni bilo onega številca javno nastopa, ki jih imamo, prizadeta društva ne spadajo med slabša — vsaj so pa po drugih javnih telovadbah krepko sodelovala in pomagala.

Ob prehodu v jesenski in zimsko delo zateka letos doba že precej društev z lastnim krovom. Vedno več jih je Sokolskih domov. Takim društvom bi moral biti prehod najlažji. Imajo telovadnice, predavalne dvorane, tu in tam gledališče, knjižnice itd. Samo prireditelj je treba z notranjim delom — mnogo pa jih je društev v nezadostnih, pretesnih in praških prostorih ali celo so na cesti, brez kroga! Glejte jih in tudi ona hočejo delati in bodo po svojih močeh tudi to storila. Se bo že našla kakova sobica, dvorana ali karkoli.

Društva, ki so imela javne nastope, naj izkoristijo pridobljena izkustva. Skušajmo vsi popraviti z delom v telovadnici, celo zimo je časa zadosti, da bo naš nastop 1927. lepši in boljši. Pošljimo kojega boljšega prednjaškega pripravnika na župni prednjaški tečaj, da se priredi delu v prednjaški funkciji. Župe naj priredijo po končanih jesenskih delih na polju župnim prilikam primerno župne prednjaške tečaje ali pa po okolišjih. Toda ne sklicujte tečajeve nikoli več v avgustu, ko je še sezona za nastope, pa tudi na polju itd. vsepovsod dovolj. Skušajte napraviti tečaje več kot suhoparne šole — prilagodite jih sedanjemu času. Vsekakor pa vsa društva na delo v telovadnici — pa tudi na prosvetnem delu. Opozorjamo na predavanja raznih sokolskih strokovnjakov, ravno tako pa nudi predavalni načrt Zveze kulturnih društev našim društvom mnogo dobrih stvari. Posezite po njih!

Vsi skupaj pa ne odlašajte, prične tako s posezonskim delom — naš prehod boji čim krajši — ne pripravljajte se predolgo — prihodnje leto nas čaka dela dovolj, razne tekme, telovadbe, pešizleti, zleti s telovadbo itd. — čim bolj bomo delali pozimi — tem uspešnejši bodo naši nastopi drugo leto. To pomnimo vsi skupaj.

Jugoslovenski sokolski koledar izide koncem meseca novembra tako, da bo članstvo imelo na vsak način istega na dan sokolskega praznika že v rokah. Kolikor čujemo, bo koledar obsegal nekoliko manj strokovnega dela — razen statističnih podatkov o društvih — pa na nekaj večjo beležnico, kar je članstvo itak že večkrat želelo. Bratska društva naj pravočasno sporoče številni naročniki na koledar Savezu v Ljubljani.

Sokolski Savez opozarja članstvo na sokolske vžigalice, ki jih je založila v prid Saveza tovarna žigic v Rušah. V marsikaterem kraju bi se prodala velika množina, ako bi se člani zavedali njihovih dolžnosti napram organizaciji in jih vedno in povsod zahtevali, tako da bi bili trgovci in trafikanti prišljenji, nuditi sokolske vžigalice članstvu na prodaj. Toraj!

Sokolski domi v naši ožji domovini so v sledečih krajih: v župi Kranj na Mojstrani, Bledu, Radovljici, Škofji Loki, Zeleznici,

kih, Zireh, Gorci, vasi v Poljanah, Straži, Trzihu ter Narodni dom v Kranju, kjer ima Sokol svojo stalno streho. V sosedni, ljubljanski župi imajo svoj dom društva: Kakek, Loška dolina, Gornji Logatec, Dolnji Logatec, Borovnica, Preserje, Ig, Sokol L. Domžale, Moste, Ježica, Litijski-Smartno, Vače, Vič, Višnja gora: celjska župa ima domove v Zagorju, Trbovljah, Hrastniku, Celju, Sošanju; v mariborski župni oblasti imamo doma v Studencih, Središču, Ljutomeru, Št. Lenartu v Slov. goricah, Gornji Radgoni; končno imamo še v zagrebški in novomeški župi dom v Rajhenburgu, Mokronogu, Novem mestu, Krškem, Črnomlju. Skupno je tedaj v Sloveniji 40 sokolskih domov, kar je od l. 1908. ko se je otvoril dom v Zireh, do danes vsekakor lep napredek.

Prat Josip Otava, urednik enega najboljših čeških župnih vestnikov, je stavljal pred kratkim 50letnico ter seveda dobil primerno številno čestitko od društva, žup, bratov in prijateljev. Njegov odgovor je zelo značilen: On si na kratko prepoveduje obšanje njegove petdesetletnice na veliki zvon — češ, čas imam še vedno samo 41 let in nekaj čez, sem še telovadec in tudi v sokolski penziji še daleko ne pojdem... ker sem šele pol stoletja star. — Mnogo pa jih je, ki se počutijo že pri 25. letih silno stare!

Proglas Poljskega Sokolstva glede neudeležbe na praškem zletu je interesanten dokument vikanja cerkvenih oblasti v delovanje te organizacije. V izveščku ima sledečo vsebino: Poljsko Sokolstvo, pozvano že l. 1925. ob priliki varšavskih slavnosti na zlet v Prago, je do podrobnosti pripravilo vse za odpravo velikega številca poljskih Sokolov za Prago. Ministrstvo zunanjih poslov je akcijo podpiralo prav izdatno. Maja meseca 1926. ko so bile vse priprave v polnem toku, pa se je cerkvena oblast obrnila na predsedstvo s pozivom, da naj se izlet v Prago z ozirom na tamkaj se vršče Husove proslave, odpove. Četudi je predsedstvo storilo vse mogoče korake, da prepriča cerkvene kroge o tem, da se udeležiti le telovadnih slavnosti ter je koncem koncev celo bilo pripravljeno, odrediti odhod iz Prage že 5. julija, t. j. dan pred Husovo proslavo, je vendar cerkvena oblast vztrajala na odklonilnem stališču. Ko se je pa tudi zagranično ministrstvo postavilo za cerkvene kroge, češ da je to oportunejša vseled dobrih političnih stikov z Vatikanom, ter je prekinito vsako nadaljnjo podpiranje zletne akcije — se je moral zlet odpovedati. — Vendar pa naglašajo predsedstvo v svojem proglasu, da ni imela prišljenja odgovor udeležbe na zletu v Pragi nikakih posledic v razmerju poljskega Sokolstva napram Zvezi slovenskega Sokolstva in da je bila udeležba poljske oficirske šole na zletu v Pragi pravo presenečenje za ves Zwizsek — češ Sokoli tja iz političnih nagibov niso smeli — vojaka pa je ravno iz istih nagibov morala tja. — Iz proglasa je jasno razvidno, v kakih razmerah deluje poljsko Sokolstvo, ravno tako pa tudi pot, ki jo namerava v bodoče držati se — saj je predsednik Zwizsek obnem podpredsednik celokupne slovenske sokolske zveze. — Druga komentarja ni potreba.

Na zletu belgijskih gimnazistov v Liège v avgustu t. l. je bilo Sokolstvo zastopano po starosti br. dr. Scheinerju in češkoslovaški lyonski vrsti pod vodstvom brata dr. Klingerja. Nastop vrste je bil prvovrsten. Kakor izvemo, se pripravljajo belgijska gimnastična unija na popolno reorganizacijo in to v smislu sokolskih načel, ideologije in telovadbe same. Pripravljajo tudi slavnostni kroj, sličen sokolskemu.

Sličica z zleta. Neki član praškega društva je na dan, ko so večbali starejši bratje s palicami, obedovali na telovadišču. Prisedel je starejši brat, popil čašo pive in vstal zopet, v nameri, da odide. Na poziv Pražana, naj še malo poseđi, mu odgovori — da nima časa, ker mora nastopiti. Na nadaljnjo vprašanje, ali je mogoče telovadec, pa mu je starejši med smehom zasoli: »Razume se, da se vešbam, saj sedemdeset in štiri leta vendar ni taka starost!»

Sestanek saveznih in župnih funkcionarjev JSS v Beogradu. Prosvetni in statistični osek Saveza sklicujeta na dan 24. oktobra 1926 v Beograd vse župne prosvetarje in župne statističarje, ki mu je svrha predelava raznih prejšnjih vprašanj dotičnega delokroga. V kolikor smo poučeni, bodo prosvet-

taši predelali ves program za bodoče, osobito pa bo razgovor o dotoljni proslavi sokolskega praznika 1. decembra. — Statistični delavci imajo pa zopet nalogo, da v skupnem posvetovanju predrukažijo, bolje rečeno poenostavijo savezno statistično poslovanje ter se dogovore natančno glede delokrogov in funkcij društvenih, župnih in saveznih statističnih odsekov, oziroma činovnikov. — Vsekakor je pričakovati od tega in sličnih sestankov mnogo koristi za organizacijo, vsaj se funkcionarji medsebojno spoznajo, sporazumejo in v resnici ukrepanje primerne, dejanskemu položaju odgovarjajoče sklepe.

Dopisi

JEZERSKO. Dne 16. t. m. smo dobili nove zvonove. Fantje in dekleta so jih okrasili s cvetjem in zelenjem jezerskih vrtovin in planin. Strelci na Karničarjevem robu so obvestili okoličane ob prihodu, nakar se je množica zbrala ob beli cesti in pozdravila zvonove z živahnim vzklikanjem. Nad cerkvo je pokalo, zvon je donel iz visoke line in vablj k sebi tri tovariše, ki bodo z njim pet, nas budili in vabili ter spremljali na zadnji poti.

MALA NEDELJA. Narodno kulturno društvo priredi v nedeljo 26. t. m. ob 3.30 popoldne v društvenem domu burko v treh dejanjih »Izgubljeni in zopet najdeni mož«. Med odmori petje in godba. Nato prosta zabava, ker je to zadnja jesenska prireditev, vabimo občinstvo k prav obilni udeležbi.

KOSTANJEVICA. V Jelačinovem listu se neki »obrtnik« obreza ob naše stanovsko zavedne obrtnike iz Kostanjevice in okolice ter govori o zmagi. Tako zmago, kot jo bo doživel konzumarska lista s pomočjo samostojne in radičevcev mu pri nas v Kostanjevici povsod iz srca privoščimo. Svetujemo mu, naj si kupi vsaj mali katekizem, kjer bo naše besede: Ne laži! Po denar naj pride k nam, ki smo »plačani« od SDS, za ostanek našega plačila pa naj si kupi nove čevlje, da bo lažje agitiral. Kar zapomni si naj, da se obrtniki ne damo več vleči za nos od raznih klerikalnih agitatorjev, ker jih predobro poznamo. Objubujete vse, ne storijo pa nič. Pute naj nas raje v miru in naj skrbe, da bo delo, za katero so poklicani, v redu in brez napak. Da pa bi se dali vdati od klerikalnih konzumarjev, v to zavedni obrtniki ne bomo nikdar privolili.

SVETOVNI PATENT!

„ZEPHIR“

Neugasljiva peč z zračno kurjavo

10 kg drv greje sobo 24 ur nad Najcenejšo in najbolj zdravo kurjavo proizvajava BARZEL, trgovina z železino d. d. „ZEPHIR“ oddelek za peč v Subotici. Zahtevajte cenik! Zastopstva in skladišča v vseh večjih mestih države! 206

Javna zahvala.

Podpisani Andrej Pipan, čevljarški mojster v Ljubljani, Tržaška cesta šte. 8 se tem potom najiskrenejše zahvaljujem Jugoslovanski zavarovalni banki „SLAVIJI“ za njeno nadvose kuantno postopanje pri cenitvi moje požarne škode, ki sem jo utrpel dne 23. avgusta 1926, ter jo vsled tega vsestransko najtopleje priporočam.

Ljubljana, 20. septembra 1926.

Pipan Andrej.

6723 a

Ocarinjenje

vseh uvoznih, izvoznih in tranzitnih pošiljk oskrbi hitro, skrbno in po najnižji tarifi 211

Rajko Turk, carinski posrednik, Ljubljana, Masarykova 9 nasproti glavne carnice

Vse informacije brezplačno!

Zidarje in težake

sprejme v trajno delo ljubljanska gradbena družba z o. z. 6728 a v Slomškovi ulici št. 19.

Med najboljšje zgodovinske povesti stejemo Budalov

Križev pot Petra Kupljenika.

Povest se godi v protestantski dobi na Slovenskem.

ena izd. 17.—, vez. 27.— pošt. 17.—

Knjižarni Tiskovne zadruge v Ljubljani.

Hitite da ne zamudite

15-50% -nega

popusta, ki Vam ga nudi poslednji teden

tvrdka

A. Šinkovic nasl. K. SOSS

Ljubljana, Mesni trg 19

Krajevna zastopnika

za mesto Ljubljana

Išče

ugledna tvrdka. Samo za visoko provizijo brez stalne nagrade. Lep za služek, strokovno znanje nepotrebno. Obširne ponudbe. Zagreb, poštanski pretinac 368 6/14

Modni salon

z klobuk

E. Djukanović

LJUBLJANA Sv. Petra c. 27 poleg hotela Tratnik

priporoča svojo bogato zalogo

filc in baržunastih klobukov

po najnižjih cenah

opravila Spatni oblika (16) rekro:...

AUTO

znamke Austro Fiat, 4 sedežni, motor v dobrem stanju, kojega se lahko prenaredi v tovorni voz se za 12.000 Din

takoj proda.

Istotam Austro Fiat 6 sedežni se tudi ugodno proda. — Naslov pod „Austro Fiat“ na upravo „Jutra“ v Mariboru.

Ernestina Schott

vdova ravnateljica zemljiške knjige

danes, dne 21. septembra t. l., previdena s tolažili sv. vere, nenadoma preminila

Pogreb nepozabne pokojnice se bo vršil v četrtek, dne 23. t. m. ob štirih popoldne iz hiše žalosti, Miklošičeva cesta 4, na pokopališče k Sv. Križu.

Sv. maše zadušnice se bodo brale v tarni cerkvi Marijinega Oznanjenja.

V Ljubljani, 21. septembra 1926.

Zalujoči ostali.

FLORIJAN ROZMAN

učitelj v. p. in posestnik v Krakom

po kratki bolezn danes, dne 21. t. m. ob pol 11. uri dopoldne v 75. letu svoje starosti, previden s tolažili sv. vere.

Pogreb blagega pokojnika bo v četrtek, 23. septembra ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti na farno pokopališče.

Sv. maše zadušnice se bodo brale v tukajšnji tarni cerkvi. Mir in pokoj njegovi duši!

Krško, dne 21. septembra 1926.

Žalujoča soproga in ostali sorodniki.

lajo človeka najbolj bojevitiga in razdornega med živalmi. In navzlic maščevanju, ki ga je Narava sem in tja poizkušala izvršiti v podobi čudnih bolezn in skoro vesoljnih kug nad njegovim uporništvom zoper njene zakone. Vse to je prišlo kot neobhodna posledica prvega prikritega žarka osvobodene misli in pameti, ki je privrel skozi glasilke njegovega živalskega bitja. Spočetka niti sam ni vedel, kaj dela. Stremel je po bolj neposrednem zadovoljevanju, po večji varnosti in brezskrbnosti. Še sedaj nepopolno razume izpremembo, ki se vrši z njim. Iluzija ločenosti, ki tvori živalsko življenje, to se pravi strastno tekmovanje, plodenje in umiranje, prikrov morda, ki nam ga je nadela Narava, da bi se tem srđiteje borili zoper drugega, nam še vedno slepi oči. Doslej še ne živimo življenja, temveč milijone raznih življenj in se še vedno le v redkih izjemnih trenutkih razsvetljenj zavedamo, da smo več kakor te človeške živali, ki padajo z drevesa življenja in v samoti umirajo. Šele v poslednjih treh ali štirih tisočletjih je človeški duh s pomočjo slabotnih in poizkusnih izraznih metod nerodnih kozmogonij in teologij in po številnih zmedah in zablahad začutil svojo pot proti svojemu nesmrtnemu

bistvu v plemenu. Človek se še vedno vojskuje zoper samega sebe. pripravlja mornarice in armade kakor zaslepljen barbar, ki reže svoje lastne ude z nožem.

Toda prebujajo se. Nočne strahote držav in plemenskih spopadov in vojn. groteske trgovske tekmovanosti in tarif, prvobitna mora nečistosti, ljubosumnosti in krvočnosti blede pred lučjo, ki prodira izmed njegovih trepalnic. V kratkem času se bomo individuali zavedeli kot atomi v njegovem bitju, kot misli, ki prehajajo iz čudnih blodenj v strnjeno budnega duha. Pred kakimi dvajsetimi generacijami so živele vse žive stvari v naših prednikih. Po kakih dvajsetih generacijah bo izviralo vse človeštvo po najnem delstvu iz naše krvi. Po telesnosti in po duševnosti smo posamezni ljudje z vso svojo različnostjo in osebnostjo samo odlomki, oddeljeni za kratek čas, da se bomo z novimi izkušnjami in z novimi pridobitvami povrnili v osrednje življenje, kakor se vračajo čebele s cvetnim prahom in hrano za roj svojega panja.

In ta Človek, ta čudoviti sin stare zemlje, ki ga predstavljamo mi s svojimi srci in duhovi, zdaj šele pričinja svojo pustolovščino. Ta planet in njega

zavojevanje sta šele jutranja zarja njegovega življenja. V kratkem času bo segel po drugih planetih in bo podvrget v svojo službo ono večjo luč — solnce. Okrenil se bo s svojo razrešujočo razumnostjo k ugankam lastnega osebnega učinkovanja, pričel bo pretvarjati ljubosumnost in vsako strast, nadzirati bo lastni porast, izbiral in gojil kot svoje vtelesenje trajno odličnejše, močnejše in modreje pleme. Cesar ne more nihče izmed nas niti misliti niti hoteti, razen v izločeni pristranosti, bo v skupnosti mislil in hotel on. Nekateri med nami že čutijo naše prehajanje v to večje življenje. Včasih prihajajo trenutki, ko ta stvar posveti iz naših misli. Včasih, v temni samoti prečute noči človek jenja biti tak in tak, jenja nositi svoje ime, pozabi na svoje prepire in malenkosti, odpušča in umeva svoje sovražnike in samega sebe, kakor odpuščamo in umevamo prepire majhnih otrok, ker se resnično spozna za bitje, ki je večje od osebnih nezdod, ker se spozna za Človeka, ki na tem planetu leteč brzi k neizmernim smotrom skozi zvezdno tišino prostranstva.

Kdor oglašuje, ta napreduje!

